

Briselē, 13.12.2017.
COM(2017) 762 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Gada ziņojums par Eiropas Savienības pētniecības un tehnoloģiju izstrādes pasākumiem un pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” pārraudzību 2016. gadā

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Gada ziņojums par Eiropas Savienības pētniecības un tehnoloģiju izstrādes pasākumiem un pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” pārraudzību 2016. gadā

1. VISPĀRĪGA INFORMĀCIJA PAR GADA ZIŅOJUMU PAR PĒTNIECĪBAS UN TEHNOLOĢIJU IZSTRĀDES PASĀKUMIEM

Gada ziņojums par Eiropas Savienības (ES) pētniecības un tehnoloģiju izstrādes pasākumiem un par rezultātu izplatīšanu ir sagatavots atbilstīgi Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 190. pantam. Šā ziņojuma mērķis ir sniegt īsu un vispusīgu apskatu par galvenajiem pārskata gadā īstenotajiem pasākumiem.

Ņemot vērā Padomes 2017. gada 30. maija aicinājumu Komisijai pilnveidot savu ziņojumu sniegšanas stratēģiju, šajā ziņojumā ir iekļauti pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” gada pārraudzības dati saistībā ar 2016. gadā slēgtajiem pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” uzaicinājumiem. Pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” datu prezentācijas vietnē¹ kopš 2017. gada 9. novembra ir publiski pieejami sīkāki pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” pārraudzības dati.

2. PLAŠĀKS 2016. GADA POLITISKAIS KONTEKSTS

2016. gads bija Komisijas otrais darba gads priekšsēdētāja Ž. K. Junkera vadībā. Priekšsēdētājs Ž. K. Junkers savu pilnvaru sākumā paziņoja par jaunu sākumu Eiropai un izstrādāja programmu nodarbinātībai, izaugsmei, taisnīgumam un demokrātiskām pārmaiņām, kas ir vērsta uz desmit politiskām prioritātēm.

Papildu rezultātus palīdzēja sasniegt arī Komisijas EUR 315 miljardus lielais Investīciju plāns Eiropai, kā arī Eiropas Stratēģisko investīciju fonds (ESIF). Šis fonds darbojās un nodrošināja augstas kvalitātes investīcijas, lai vēl vairāk sekmētu Eiropas ekonomiku, tostarp pētniecības un inovāciju jomā, kā arī inovatīviem MVU un uzņēmumiem ar vidēji lielu kapitālu.

Visā 2016. gada gaitā dažas no nozīmīgākajām Komisijas iniciatīvām — piemēram, Enerģētikas savienība, digitālais vienotais tirgus, Kapitāla tirgu savienība, Eiropas Drošības programma, Eiropas programma migrācijas jomā — sasniedza jaunu posmu. Šobrīd vairāk nekā jebkad iepriekš Eiropas Savienībai ir jābūt saviem pilsoņiem noderīgai un saistītai ar viņiem. Priekšsēdētājs Ž. K. Junkers ir teicis, ka mums ir vajadzīga ciešāka saikne starp politiku, lēmumiem un stratēģijām.

Pēc Parīzes klimata pārmaiņu konferences (*COP21*) Eiropas Komisija sāka īstenot ES apņemšanos enerģētikas un klimata jomā, pieņemot vērienīgo pasākumu kopumu “Tīra enerģija visiem eiropiešiem”, kurā ietilpa arī paziņojums “Paātrināt inovāciju tīras enerģijas jomā”. Paziņojumā ir izklāstīti tālejoši politikas pasākumi, kuru mērķis ir paātrināt Eiropas pāreju uz konkurētspējīgu mazoglekļa ekonomiku, vairojot investīcijas tīras enerģijas pētniecībā un inovācijā, kā arī mobilizējot visu līmeņu dalībniekus veicināt inovatīvu tīras enerģijas tehnoloģiju un pakalpojumu izplatību tirgū. Tāpat visas ES vārdā tajā tika pausts atbalsts starptautiskajai iniciatīvai “Misija — inovācija”, ko sāka īstenot pēc *COP21* un kuras uzdevums ir paātrināt publiskās un privātās inovācijas un finansējumu tīras enerģijas jomā ar klimata pārmaiņām saistītu jautājumu risināšanai.

¹ <http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/projectresults/index.html>.

3. POLITIKAS SATVARS

Pārskata gada laikā tika sīkāk izstrādātas pētniecības, zinātnes un inovāciju komisāra Karluša Muedeša publikācijā “Atvērtas inovācijas, atvērta zinātne un atvērti pasaulei” [*Open Innovation, Open Science and Open to the World*] uzskaitītās stratēģiskās prioritātes.

Viena no iniciatīvas “Atvērta zinātne” galvenajām sastāvdaļām ir Eiropas zinātnes datu mākoņa izveide. Lai gūtu labumu no datu revolūcijas, Eiropas Komisija 2016. gadā sāka īstenot dažādas šīs iniciatīvas sastāvdaļas. Zinātnes datu mākonis nodrošinās Eiropas zinātnes, rūpniecības un publiskajām iestādēm pasaules līmeņa digitālo infrastruktūru, kas ikvienam zinātniekam un inženierim Eiropas Savienībā dos iespēju izmantot modernākās datu tehnoloģijas un datu uzglabāšanas jaudas.

Zinātnisko konsultāciju mehānisma zinātnisko konsultantu augsta līmeņa grupa 2016. gadā pieņēma savu zinātnisko atzinumu “Atšķirības novēršana starp vieglo transportlīdzekļu reālajām CO2 emisijām un laboratoriju testu rezultātiem”; paveica lielu darbu saistībā ar zinātniskā atzinuma “Kiberdrošība Eiropas digitālajā vienotajā tirgū” izstrādi un paskaidrojuma raksta “Lauksaimniecības biotehnoloģiju jaunās metodes” sagatavošanu; darba grupa uzsāka darbu arī pie zinātniskā atzinuma “Pārtika no okeāniem” izstrādes. Augsta līmeņa grupa 2016. gadā aizvien ciešāk sadarbojās ar jaunizveidoto konsorciju “Eiropas akadēmiju zinātniskās konsultācijas politikai” [*Science Advice for Policy by European Academies — SAPEA*], kuru finansē no pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” un kurā apkopotas zinātnieku izcilās zināšanas un pieredze no vairāk nekā 100 akadēmijām un akadēmisko aprindu organizācijām vairāk nekā 40 Eiropas valstīs.

Lai palielinātu Eiropas spējas panākt un vairojot revolucionāras, savu tirgu veidojošas inovācijas, no 2016. gada 16. februāra līdz 29. aprīlim izsludināja uzaicinājumu iesniegt idejas par iespējamu Eiropas Inovāciju padomes izveidi. Komisija nāca klajā arī ar īpašu paziņojumu par augsta līmeņa novatoru grupas izveidi, kuras uzdevums būtu sniegt ekspertu konsultācijas Eiropas Komisijai saistībā ar Eiropas Inovāciju padomes izveidi un attīstību, lai vairotu ES spējas revolucionāru, savu tirgu veidojošu inovāciju jomā. Pēc paziņojuma publiskošanas no vairāk nekā 500 pieteiktiem kandidātiem tika atlasīti 15 locekļi, izveidojot grupu, kura uzsāka darbu 2017. gada 1. janvārī. Eiropas Inovāciju padome ir nozīmīgs elements Komisijas sāktajā iniciatīvā “Darbības sākšana un izvērsšana” [*Start-up and Scale-up*], kuras mērķis ir sniegt Eiropas daudzajiem inovatīvajiem uzņēmējiem visas iespējas, lai viņu uzņēmumi kļūtu par pasaulē vadošajiem. 2016. gada laikā, piesaistot ārējās ieinteresētās personas un atbilstošus Komisijas dienestus, tika izstrādāti izmēģinājuma pasākumi, kurus īsteno pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” ietvaros.

Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūts (*EIT*) 2016. gadā izveidoja jaunu zināšanu un inovāciju kopienu “*EIT Food*”, kura atbalsta inovatīvas un ekonomiski ilgtspējīgas iniciatīvas ar mērķi pārveidot Eiropas pārtikas sistēmu, veicināt patērētāju uzticību un uzlabot veselību pasaules mērogā.

2016. gadā tika sāktas izmēģinājuma darbības saistībā ar aprites ekonomiku, lai sniegtu palīdzību dažāda veida novatoriem, kuri ir saskārušies ar administratīviem šķēršļiem, panākot vienošanās ar ieinteresētajām personām un publiskajām iestādēm². Eiropas Komisija izveidoja jaunu izmēģinājuma mehānismu “*Innovation Deals*”, lai palīdzētu novatoriem, kuri ir izstrādājuši daudzsoļus vides problēmu risinājumus, pārvarēt regulējuma šķēršļus, palīdzot viņu idejām nonākt tirgū.

²http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/circular-economy/docs/communication-action-plan-forcircular-economy_en.pdf.

Komisija 2016. gada februārī sākasabiedrisko apspriešanu par jaunu pētniecības un inovāciju iniciatīvu attiecībā uz ilgtspējīgu pārtikas ražošanu un ūdens resursu labāku apsaimniekošanu Vidusjūras reģionā, kuras nosaukums ir *PRIMA* — Partnership for Research and Innovation in the Mediterranean Area [Partnerība pētniecībai un inovācijai Vidusjūras reģionā]. Pamatojoties uz LESD 185. pantu, Komisija 2016. gada oktobrī pieņēma tiesību akta priekšlikumu iniciatīvai *PRIMA*, kuru likumdevējs apstiprināja 2017. gadā. Tas bija nozīmīgs pagrieziena punkts, jo īpaši ņemot vērā pēdējā laika norises šajā ES kaimiņreģionā.

Komisija 2016. gada jūnijā ES vārdā pievienojās vispasaules iniciatīvai “Misija — inovācija”, kuras izveidošanu ierosināja *COP21* konferencē. Šī iniciatīva apvieno pasaules galvenās tautsaimniecības ar mērķi pastiprināt pētniecības un inovācijas projektu koordināciju tīras enerģijas tehnoloģiju jomā. Visi iniciatīvas dalībnieki apņēmas nākamajos piecos gados divkārtot valsts investīcijas tīras enerģijas pētniecībā un inovācijās. *SET* plāna konferences diskusiju gaitā Bratislavā 2016. gada novembrī tika publiskots Energotehnoloģiju stratēģiskā plāna 2016. gada progresa ziņojums³. Ziņojumā bija uzskaitīti mērķi attiecībā uz galvenajām tehnoloģijām, kas bija sagatavoti sadarbībā ar visām dalībvalstīm, kuras šos mērķus atbalstīja, un citām *SET* plānā iesaistītām ES valstīm, kā arī ar pētniecībā un inovācijā ieinteresēto personu kopienu. Šie mērķi ir vērsti uz to, lai samazinātu nozīmīgāko mazoglekļa tehnoloģiju izmaksas un paaugstinātu to veiktspēju. Nākamais solis ir īstenošanas plānu izstrāde attiecīgajām tehnoloģiju jomām, kuros ieinteresētajiem *SET* plāna dalībniekiem būs noteiktas konkrētas darbības un projekti, ar kuriem paredzēts sasniegt šos mērķus; plānu sagatavošana norisināsies 2017. gadā.

Eiropas Komisija turpināja īstenot savu iniciatīvu “*science4refugees*” zinātniekiem un pētniekiem no patvēruma meklētāju un bēgļu vidus, kura paredz sekmēt sadarbību starp zinātnēs izglītotiem bēgļiem un patvēruma meklētājiem un zinātnes iestādēm, kas brīvprātīgi sevi atzinušas par “bēgļiem atvērtām organizācijām”.

2016. gadā vēl vienam Eiropas Pētniecības padomes (EPP) dotācijas saņēmējam tika piešķirta Nobela prēmija. 2016. gada Nobela prēmija ķīmijā tika piešķirta Groningenas Universitātes Nīderlandē profesoram Benam Feringam [*Ben Feringa*], kā arī seram Dž. Freizeram Stodāram [*J. Fraser Stoddart*] un Ž. P. Sovāžam [*Jean-Pierre Sauvage*], kuri pārraudzīja divas atsevišķas stipendijas Marijas Sklodovskas-Kirī vārdā nosaukto darbību jomā par “*molekulāro mašīnu konstruēšanu un sintēzi*”. Profesors Feringa savu pirmo EPP progresa dotāciju saņēma 2008. gadā, bet otru — 2015. gadā, lai paplašinātu molekulāro dzinēju jomas robežas. Viņš ir sestais EPP dotācijas saņēmējs, kuram ir piešķirta Nobela prēmija. Turklāt iepriekš viņš bija zinātnieks, kurš vadīja projektu *MSCA COFUND*. Jāpiemin arī, ka EPP dotācijas saņemšanas brīdī septiņi šīs dotācijas saņēmēji jau bija Nobela prēmijas laureāti, kas nozīmē, ka kopš EPP izveides pirms 10 gadiem kopējais EPP finansēto Nobela prēmijas laureātu skaits ir sasniedzis 13.

Komisija 2016. gada oktobrī ierosināja jaunu Eiropas kosmosa stratēģiju. Šī ir viena no 10 nozīmīgākajām pašreizējā Komisijas sastāva iniciatīvām. Šī stratēģija būs cieši saistīta ar programmu “Apvārsnis 2020”, jo tiks izsludināti dažādi uzaicinājumi.

Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgada kontekstā 2016. gadā tika pieņemts īpaši katrai valstij izstrādātu ieteikumu kopums⁴ attiecībā uz pētniecību un inovāciju. Eiropas Pētniecības telpas un inovācijas jautājumu komiteja (*ERAC*), Stratēģiskais forums

³ https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/set-plan_progress_2016.pdf

⁴ https://ec.europa.eu/info/european-semester/european-semester-timeline/eu-country-specific-recommendations/2016-european_en

starptautiskajai sadarbībai ZT jomā (*SFIC*) un Augsta līmeņa kopīgas plānošanasgrupa (*GPC*) turpināja gatavot savas nostājas attiecībā uz pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” vidusposma novērtēšanu un nākamo pētniecības un inovācijas pamatprogrammu.

Darbību veiksmīgi turpināja 2015. gada martā izveidotais pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” jaunais politikas atbalsta instruments, kurš dalībvalstīm un pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” asociētajām valstīm praktiski palīdz izstrādāt, īstenot un novērtēt reformas, kas uzlabo ieguldījumu kvalitāti pētniecības un inovācijas jomā. Visbeidzot, tika veikts darbs, lai pastiprinātu novērtēšanas metodes, ar kurām vērtē investīciju ietekmi pētniecības un inovācijas jomā, it īpaši, ņemot vērā jauno pētniecības un inovācijas pamatprogrammu.

4. “APVĀRSNIS 2020” — ĪSTENOŠANA

Pateicoties otrai divgadu darba programmai 2016.–2017. gadam, pamatprogramma “Apvārsnis 2020” ir saskaņota ar Komisijas politikas programmu un it īpaši ar tādām prioritātēm kā digitālais vienotais tirgus, Enerģētikas savienība, aprites ekonomika un Eiropas Stratēģisko investīciju fonds (ESIF). Gada laikā tika izsludināti uzaicinājumi iesniegt priekšlikumus par kopējo summu EUR 7,7 miljardi.

2016. gadā tika īstenota pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” vienkāršošanas otrā kārtā, kā arī tika sagatavota “kopējās summas izmēģinājuma pieeja”. Šīs izmēģinājuma pieejas ietvaros tiks izmēģināts lielu sadarbības projektu finansēšanas modelis, kas paredz piešķirt visu kopsummu projektiem, ko īsteno saskaņā ar “Apvārsnis 2020” darba programmu 2018.–2020. gadam ar mērķi mācīties no 9. pamatprogrammas.

Otra nozīmīgā prioritāte attiecībā uz īstenošanu 2016. gadā bija stratēģiskās plānošanas pasākums, ar ko sagatavo pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” galīgo darba programmu — šajā gadījumā trīs gadiem, aptverot 2018.–2020. gada laikposmu. Šis nozīmīgais pasākums deva iespēju apkopot visdažādāko informāciju, kura tiek saņemta no ieinteresētajām personām, kas pārstāv dažādas jomas, un atklātājās apspriešanās, kā arī no ekspertu darba grupām, kuras iesaistītas visās pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” pētniecības un inovācijas un politikas jomās. To papildināja daudzi pētījumi un programmas ietvaros paveiktā novērtējumi.

Lai arī “Apvārsnis 2020” darba programmas aptver lielāko daļu programmas ietvaros pieejamā finansējuma, tās papildina atsevišķas Eiropas Pētniecības padomes, *Euratom* Pētniecības un apmācību programmas (2014.–2018. gads), Kopīgā pētniecības centra, kā arī Eiropas Inovācijas un tehnoloģiju institūta (*EIT*) stratēģiskās inovācijas programmas darba programmas.

Tāpat 2016. gadā Komisija turpināja veicināt sinerģijas (piemēram, *CleanSky 2 JU*, *ECSEL JU*) ar Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem un sagatavošanās darbībām (piemēram, *Stairway to Excellence*). Šajā sakarā komisārs Karluš Moedaš paziņoja par “Izcilības zīmoga” tālāku paplašināšanu pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” ietvaros. Pieteikumu iesniedzējus lūdza noteikt pārdomātas specializācijas jomas savā ES dalībvalstī vai reģionā un apzināt iespējas sadarboties ar attiecīgajām vadošajām iestādēm, kas ir atbildīgas par ESI fondiem attiecīgajā teritorijā⁵. “Izcilības zīmogu” piešķir pieteikumiem, kuri atbilst vērtēšanas kritērijiem, bet kuriem nav piešķirts finansējums no MVU instrumenta (un iespējams citiem viena saņēmēja instrumentiem) nepietiekama budžeta dēļ. “Izcilības zīmogs” ir līdzeklis, kā valstis un reģioni var atzīmēt pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” ietvaros iesniegto daudzsološo priekšlikumu augsto

⁵ http://ec.europa.eu/regional_policy/indexes/in_your_country_en.cfm

kvalitāti un sekmēt to piekļuvi dažādiem finansējuma avotiem, piemēram, ESI fondiem un citām valsts un reģionu investīciju programmām. Šo pasākumu papildināja mobilizācijas kampaņa reģionos/valstīs, lai MVU instrumentam labvēlīgas finansēšanas shēmas iekļautu ESI fondu darbības programmu īstenošanas kontekstā.

4.1. Nozīmīgākie pārraudzības dati — “Apvārsnis 2020” pēc trīs darba gadiem

Līdz 2016. gada beigām bija pabeigti 329 “Apvārsnis 2020” uzaicinājumi, kuros bija saņemti 115 235 derīgi pieteikumi ar lūgumu piešķirt ES finansiālo ieguldījumu par kopējo summu EUR 182,4 miljardi. No tiem finansējums tika piešķirts tikai 14 549 pieteikumiem, kas nozīmē, ka pirmajos trīs gados finansējums tika piešķirts 12,6 % derīgo pilnīgo pieteikumu. Līdz 2017. gada 1. septembrim bija parakstīti 13 903 dotāciju līgumi, kam tika piešķirts ES finansējums EUR 24,8 miljardu apmērā. 2016. gadā vien kopā tika parakstīti 4594 dotāciju līgumi, piešķirot ES finansiālo ieguldījumu EUR 8,3 miljardu apmērā⁶.

Trīs gados tika saņemti 399 927 derīgi **pieteikumi**. 2016. gadā ievērojami palielinājās paturēto pieteikumu skaits un tiem piešķirtā finansējuma apmērs (attiecīgi par 23,8 % un 17,1 %, salīdzinot ar 2015. gadu). Kopš pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” darbības sākuma 38,4 % no visiem pieteikumiem bija iesniegušas universitātes, 36,1 % — privātais sektors un 18,2 % — pētniecības organizācijas. Kaut arī publiskām struktūrām bija zemākais pieteikšanās rādītājs (3,5 %), tām bija augstākais panākumu rādītājs.

Augstākais **līdzdalības** īpatsvars attiecībā uz piešķirtajām dotācijām starp ES dalībvalstīm 2016. gadā bija Vācijai, kam seko Apvienotā Karaliste un Spānija. Divpadsmit ES dalībvalstīs līdzdalības rādītājs palielinājās, un lielākais palielinājums bija vērojams Zviedrijā un Spānijā. Pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” pirmajos trīs darbības gados dalībvalstis saņēma finansējumu 92,8 % apmērā. Atlikusī finansējuma daļa tika novirzīta asociētajām valstīm⁷ un kandidātvalstīm.

Šo trīs gadu laikā trešo valstu līdzdalības daļa attiecībā uz piešķirtajām dotācijām bija 1,94 %, un ir parakstīti dotāciju līgumi ar dalībniekiem no 94 dažādām valstīm. Piecu lielāko iesaistīto valstu (ASV, Ķīna, Dienvidāfrika, Kanāda un Brazīlija) daļa kopējā trešo valstu līdzdalībā pārsniedza 40 %.

Pēc saņemtā finansējuma apmēra pirmajā vietā ir universitātes, savukārt līdzdalības īpatsvara ziņā privātais sektors tās ir gandrīz apsteidzis.

Privātā sektora līdzdalības daļa uzaicinājumos kopš programmas sākuma un līdz pārskata gada beigām ir 32,8 %. 2. un 3. pīlārā, izņemot sadaļu “Riskā finansējuma pieejamība”, 63,9 % visu atbalsta saņēmēju, ar kuriem noslēgti dotāciju līgumi, pārstāv privāto sektoru.

Gan publiskās struktūras, gan citas iestādes ir palielinājušas savu līdzdalības daļu un finansiālo ieguldījumu.

Trīs gados **MVU instruments** ir saņēmis gandrīz 35 000 pieteikumu, turklāt katru gadu saņemtais pieteikumu skaits palielinājās (9061 pieteikums 2014. gadā, 12 713 pieteikumi 2015. gadā un 13 186 pieteikumi 2016. gadā). Pilnu priekšlikumu vidējais panākumu rādītājs MVU instrumentam pirmajos trīs gados bija 7,5 % (9,1 % 2014. gadā, 6,4 % 2015. gadā un 7,4 % 2016. gadā), kas ir zemāks nekā pamatprogrammas

⁶ Šajā datu kopā ir iekļauti uzaicinājumi, kas tika slēgti 2016. gada 31. decembrī, tādēļ tajā nav iekļauti uzaicinājumi, kurus izsludināja 2016. gadā, bet kuri noslēdzās 2017. gadā, — tie tiks apskatīti nākamajā pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” gada pārraudzības ziņojumā.

⁷ Pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” asociētās valstis ir šādas: Albānija, Armēnija, bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika, Bosnija un Hercegovina, Fēru Salas, Gruzija, Islande, Izraēla, Melnkalne, Moldovas Republika, Norvēģija, Serbija, Šveice, Tunisija, Turcija un Ukraina.

“Apvāršnis 2020” vidējais rādītājs attiecībā uz visiem pieteikumiem, proti, 14,8 %. 2016. gadā 23,6 % (EUR 1,17 miljardi) no kopējā budžeta, kas paredzēts pilāriem “Līderība pamattehnoloģijās un rūpniecības tehnoloģijās” (*LEIT*) un “Sabiedrības problēmu risināšana”, tika piešķirti MVU, pārsniedzot budžeta mērķi — 20 %.

Ap 54 % no pamatprogrammas “Apvāršnis 2020” kopējā dalībnieku skaita ir **jaunpienācēji**, savukārt pārējie piedalījās arī 7. pamatprogrammā. Pamatprogrammas “Apvāršnis 2020” pirmajos trīs darbības gados 73 % jaunpienācēju bija no privātā sektora, kas apliecina, ka “Apvāršnis 2020” ir pievilcīgs privāto uzņēmumu skatījumā. No tiem 48,9 % bija MVU.

Šajos trīs gados vidēji 90,5 % visu dotāciju līgumu tika noslēgti, iekļaujoties juridiski noteiktajā termiņā (tas neattiecas uz EPP), proti, astoņos mēnešos, šim rādītājam pieaugot no 90,9 % 2015. gadā līdz 93,7 % 2016. gadā. Pamatprogrammas “Apvāršnis 2020” darbības pirmajos trīs gados vidējais **laiks**, kas pagāja **līdz dotācijas piešķiršanai**, bija 192,5 dienas (208,4 dienas 2014. gadā, tad sekoja samazinājums līdz 189,7 dienām 2015. gadā un 180,9 dienām 2016. gadā).

Turklāt 2016. gadā tika turpināta izmēģinājuma iniciatīva “**Ātrais ceļš uz inovāciju**” (*FTI*), kuras pamatmērķis ir veicināt inovāciju, saīsinot laiku, kas nepieciešams novatorisku ideju īstenošanai tirgū. No saņemtajiem 1096 priekšlikumiem 48 priekšlikumi 2016. gadā kopā saņēma finansējumu vairāk nekā EUR 100,9 miljonu apmērā, un 51,7 % no projektu dalībniekiem bija MVU.

Šajā laikposmā derīgo priekšlikumu **vērtētāji-eksperti** pārstāvēja 107 dažādas valstis⁸. Lielākā daļa vērtētāju bija saistīti ar universitātēm vai pētniecības organizācijām (kopējais rādītājs — 68 %), bet 17 % pārstāvēja privāto sektoru. Ap 15 % vērtētāju pārstāvēja publiskas struktūras un citas iestādes. 71 % vērtētāju bija no ES-15 dalībvalstīm, 16 % no ES-13 dalībvalstīm, 6 % no trešām valstīm un 6 % no asociētajām valstīm.

2016. gadā tika pastiprināti centieni palielināt starpdisciplinārus pieteikumus, īpašu uzmanību pievēršot pētniecībai **sociālo un humanitāro zinātņu jomā**. 2016. gadā bija 183 pieteikumi, kas attiecās uz sociālajām un humanitārajām zinātnēm. Turklāt sociālo un humanitāro zinātņu eksperti piedalījās attiecīgajās vērtēšanas komisijās, un ekspertiem un vadītājiem tika izsniegtas īpašas vadlīnijas. Papildus jāpiemin, ka sociālajām un humanitārajām zinātnēm bija liela nozīme sabiedrības problēmu risināšanā 6. mērķī “Eiropa mainīgajā pasaulē — iekļaujoša, novatoriska un domājoša sabiedrība”, kurā 94 % tematu bija norādīti kā būtiski sociālo un humanitāro zinātņu jomā.

Turpinājās darbs, lai pamatprogrammā “Apvāršnis 2020” labāk integrētu **dzimuma dimensiju**, savukārt darba programmā 2016.–2017. gadam tika izcelta dzimumu nozīme. Tagad pamatprogrammas “Apvāršnis 2020” tīmekļa vietnē dzimumu līdztiesības jautājumam ir izveidota atsevišķa sadaļa⁹, un tika pielikts vairāk pūļu, lai tiktu ņemts vērā dzimumu līdztiesības princips. Turklāt to līgumu īpatsvars, kas parakstīti ar ekspertēm sievietēm, kuras piedalās pamatprogrammas “Apvāršnis 2020” vērtēšanas komisiju darbā, bija 41 %, kas ir palielinājums, salīdzinot ar 37 % iepriekšējā gadā.

Pašlaik tiek veikta pamatprogrammas “Apvāršnis 2020” **ar klimatu un ilgtspējīgu attīstību** saistīto izdevumu pārraudzība, salīdzinot ar attiecīgi 35 % un 60 % izdevumu mērķiem, kas noteikti Pamatprogrammas “Apvāršnis 2020” regulā. 2016. gada skaitļi liecina, ka izdevumu mērķa sasniegšana ilgtspējīgas attīstības jomā norit labi, savukārt mērķis klimata pasākumu

⁸ Aplēse veikta, pamatojoties uz pieejamajiem datiem.

⁹ <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/h2020-section/promoting-gender-equality-research-and-innovation>

jomā vēl nav sasniegts. Pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” 2016. gada izdevumi (kopsummā EUR 8,3 miljardi) sadalās šādi: 28 % klimata pasākumiem un 65 % ilgtspējīgai attīstībai. Neskatoties uz to, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, abu jomu ieguldījums ir palielinājies. Lai sasniegtu mērķi — aktualizēt rīcību klimata politikas jomā pamatprogrammā “Apvārsnis 2020”, visiem Komisijas dienestiem ir jāpieliek papildu pūles. Tiks turpināta atbalsta sniegšana pastāvīgai rīcības aktualizēšanai klimata jomā tajos ģenerāldirektorātos, kuri ir atbildīgi par “Apvārsnis 2020” īstenošanu.

Euratom programma turpināja atbalstīt kodoldrošību un enerģētikas attīstību. Kodolskaldīšanas pētniecībā 48 projekti, kuros bija iesaistīti 1200 pētnieku, pievērsās šādiem trīs nozīmīgiem tematiem: kodoldrošība, atkritumu apsaimniekošana un pretradiācijas aizsardzība. Kodolsintēzes pētījumos pamatprogrammā līdz 2016. gada beigām bija sasniegti 47 % no pētniecības mērķiem, kas bija noteikti laikposmam no 2014. līdz 2018. gadam, un pētījumi šajā nozarē sniedz būtisku informāciju un datus pasaules mēroga novatoriskā pētniecības centra *ITER* turpmākam darbam, kura celtniecība šobrīd norisinās Francijā.

Saistībā ar **līdzdalības paplašināšanu** papildus politikas atbalsta instrumentam un “Izcilības zīmogam” 2016. gadā kopīgā darba instrumenta otrās kārtas ietvaros tika atlasīti 10 projekti, lai palīdzētu uzlabot pētniecības sniegumu un palielinātu ieguldījumus valstīs, kurās ir zemāki pētniecības izcilības līmeņi. Katrs projekts saņēma finansējumu robežās no EUR 10 līdz 14 miljoniem jeb kopā gandrīz EUR 140 miljonus. 2016. gadā tika arī izsludināts mērķsadarbības instrumenta pirmās kārtas uzaicinājums, kura ES finansiālā ieguldījuma summa bija gandrīz EUR 14 miljoni un kura rezultātā finansējumu saņēma 30 projekti. Turklāt tika turpināts atbalsts Eiropas sadarbībai zinātnē un tehnoloģijās (*COST*).

Salīdzinot ar pamatprogrammas darbības sākumu, **starptautiskā līdzdalība** pamatprogrammā “Apvārsnis 2020” 2016. gadā uzlabojās, taču tā joprojām ir ievērojami zemāka nekā tā bija 7. pamatprogrammā. Tika veikti koriģējoši pasākumi, lai uzlabotu “Apvārsnis 2020” starptautisko dimensiju. Proti, salīdzinot ar 2014.–2015. gada darba programmu, tika palielināts to 2016.–2017. gada darba programmas tematu skaits, kuri ir īpaši aktuāli starptautiskās sadarbības kontekstā. Turklāt Komisija turpināja mudināt un sniegt palīdzību rūpnieciski attīstītajām valstīm un jaunietekmes valstīm izveidot mehānismus, no kuriem finansētu šo valstu pētnieku līdzdalību pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” darbībā, un jāatzīmē, ka 2016. gadā turpinājās centieni paplašināt to pielietojuma jomu. Tika pastiprināts darbs pie komunikācijas, kā arī saistībā ar mērķtiecīgiem partnerību veidošanas pasākumiem, it īpaši ar kampaņas “Apvārsnis 2020 — Atvērti pasaulei” palīdzību. Eiropas Komisija 2016. gada oktobrī pieņēma progresa ziņojumu par stratēģiju attiecībā uz ES starptautisko sadarbību pētniecības un inovācijas jomā. Zinātnes diplomātija pakāpeniski kļūst par arvien nozīmīgāku sastāvdaļu ES stratēģijā attiecībā uz starptautisko sadarbību pētniecības un inovācijas jomā. Piemēram, 2016. gada aprīlī publicētajā kopīgajā paziņojumā “Integrēta Eiropas Savienības politika attiecībā uz Arktiku” ir uzsvērtas pētniecības un inovācijas svarīgā nozīme starptautiskajā sadarbībā Arktikas jautājumos. ES arī mobilizēja ievērojamus politiskos, finanšu un zinātnes resursus, lai palīdzētu cilvēkiem Zikas vīrusa skartajos reģionos un to ierobežotu, kontrolētu, ārstētu un galu galā uzveiktu (izsludinot īpašu uzaicinājumu un tam atvēlot EUR 30 miljonus). Tas ietvēra dalībvalstu un Eiropas Komisijas finansējumu.

Tunisija, Gruzija un Armēnija 2016. gadā kļuva par pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” asociētajām valstīm, palielinot šādu valstu skaitu līdz 16.

5. KOPIĢAIS PĒTNIECĪBAS CENTRS (*JRC*)

JRC 2016. gadā turpināja sniegt zinātnisku atbalstu galvenajām politikas iniciatīvām, piemēram, reģionālajai attīstībai, digitālajam vienotajam tirgum, Enerģētikas savienībai, aprītes ekonomikai, standartizācijai, ekonomiskajai un monetārajai savienībai un migrācijai.

Komisārs Navračičs 2016. gada aprīlī apstiprināja jaunu *JRC* stratēģiju laikposmam līdz 2030. gadam. Šī stratēģija palīdz Kopīgajam pētniecības centram labāk atbalstīt Komisijas pašreizējās un nākotnes prioritātes. Cita starpā tas koncentrējas uz zināšanu pārvaldību un sadarbību ar vadošajiem partneriem. *JRC* aktīvi iesaistījās Komisijas jaunās korporatīvo datu, informācijas un zināšanu pārvaldības politikas īstenošanā. Tika paplašināts Krājumu modelēšanas un zināšanu pārvaldības sistēmas lietojums, to pārveidojot no *JRC* rīka par visas Komisijas mēroga rīku. 2016. gada oktobrī tika izveidota kopīga tiešsaistes vieta, kuras mērķis ir veicināt kopīgu darbu, izmantojot 27 Eiropas pusgada valstu komandām paredzēto platformu “*Connected*”. Turklāt tika atvērti jauni zināšanu centri (par migrāciju un demogrāfiju un teritoriālo politiku) un kompetences centri (kombinētajiem rādītājiem un rezultātu kopsavilkumiem, un mikroekonomiskajiem novērtējumiem). Pulcējot vienkopus ekspertus, kompetences, rīkus, prasmes, datus un zināšanas, kā arī sadarbojoties ar Komisijas ģenerāldirektorātiem, šie centri var nodrošināt pamatotus zinātniskus padomus un zināšanas, labāk pievēršoties politikas vajadzībām.

Daloties ar zināšanām, kompetencēm un telpām ar vairāk nekā 1000 partneriem visā pasaulē, *JRC* saglabā augstu profesionalitātes līmeni un sniedz politikas veidotājiem labākos zinātniskos pierādījumus. *JRC* 2016. gadā noslēdza sadarbības nolīgumus ar tādām stratēģiskām organizācijām kā Centrāleiropas Universitāte, Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūts, Ukrainas Valsts zinātņu akadēmija, ASV Enerģētikas departaments un ASV Ģeoloģiskais dienests. Tāpat *JRC* veidoja stiprākas attiecības ar Āfrikas valstīm, it īpaši, sarīkojot spēju veidošanas pasākumu, kurā pievērsās uz pierādījumiem balstītas politikas izstrādes problēmām. No citiem pasākumiem, kuru rīkošanā līdzdarbojās *JRC*, jāpiemin “*Science meets regions*” un “*Science meets parliaments*”, kā arī ES Donavas reģiona stratēģijas 5. ikgadējais forums un tehnoloģiju nodošanas palīdzība Rietumbalkānu reģiona valstīm.

6. IZPLATĪŠANA, IZMANTOŠANA UN PAZIŅOŠANA

Komisija īsteno pasākumus, izsludinot īpašus uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus, īstenojot koordinācijas un atbalsta pasākumus un rīkojot publisko iepirkumu, lai nodrošinātu mērķtiecīgu atbalstu projektiem un konsorcijiem, optimizējot rezultātu izmantošanu un izplatīšanu, tam 2016. gadā atvēlot līdzekļus aptuveni EUR 6,6 miljonu apmērā. Ar pamatlīguma (Vienotais izmantošanas veicinātājs, [*Common Exploitation Booster*]) palīdzību (EUR 1,6 miljoni) ir sniegts atbalsts 239 projektiem, un 40 no tiem jau bija pabeigti līdz 2016. gada beigām. Ārējo ieinteresēto personu vajadzībām Komisija piešķir EUR 5 miljonus Eiropas Komisijas galvenajam publiskajam reģistram un portālam *CORDIS*, lai nodrošinātu informācijas izplatīšanu par visiem ES finansētiem pētniecības projektiem un to rezultātiem. *CORDIS* tika paplašināts un uzlabots, iekļaujot jaunas iniciatīvas. Izmantojami pētījumu rezultāti, kas paredzēti konkrētiem lietotājiem, ir pieejami tā dēvētajās “rezultātu kopās”, savukārt ar jaunā uzlabotā pakalpojuma “Rezultāti īsumā” palīdzību plašāka sabiedrība var uzzināt par projektu rezultātiem un ietekmi. To papildināja pastāvīgi centieni demonstrēt ES finansēto pētniecības un inovācijas darbību veiksmes stāstus, koncentrējoties uz pamatprogrammu “Apvārsnis 2020”. Lai uzsvērtu pastāvīgā ES atbalsta pētniecībai un inovācijai nozīmīgākajās jomās ilgtermiņa ietekmi, tika uzsākta jauna komunikācijas kampaņa.

Saskaņā ar pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” atklātas piekļuves politiku atbalsta saņēmējiem ir jānodrošina, ka “Apvārsnis 2020” ietvaros sagatavotās, zinātniski recenzētās zinātniskās publikācijas tiek publicētas repozitorijos un ir atklāti pieejamas, t. i., jānodrošina lietotājiem arī bezmaksas piekļuve tiešsaistē. Balstoties uz parakstītajiem dotāciju līgumiem, līdz 2016. gada beigām apmēram 68 % projektu pamatnozarēs piedalās izmēģinājuma projektā. Lai gan izmēģinājuma projekts attiecas uz pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” konkrētām jomām, tika panākts progress, lai pastiprinātu atvērtu piekļuvi pētījumu publikācijām un datiem, lai, sākot ar 2017. gadu, darba programmās pēc noklusējuma būtu nodrošināta atvērta piekļuve datiem.

Tika pastiprināts stratēģiskās plānošanas un politikas cikla pārraudzības un izvērtēšanas nozīmīgums, pilnībā ievērojot labāka regulējuma dokumentu kopumu.

7. PERSPEKTĪVA

Turpmāko perspektīvu noteica gan pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” darbības viduspunkts, tostarp vidusposma novērtēšana, gan arī agrīnie centieni likt pamatus nākamajai pamatprogrammai.

“Apvārsnis 2020” un *Euratom* programmas vidusposma novērtēšana tika pabeigta 2017. gadā¹⁰. Novērtēšanas rezultāti tiek izmantoti, lai uzlabotu 2018.–2020. gada darba programmu, piemēram, lai pievērstu uzmanību pieteikumu iesniedzēju panākumu rādītāju uzlabošanai.

2016. gada septembrī tika izveidota augsta līmeņa grupa Paskāla Lamī [*Pascal Lamy*] vadībā, un tās uzdevums ir formulēt nākotnes redzējumu Eiropas Savienības rīcībai pētniecības un inovācijas jomā, kā arī sagatavot stratēģiskus ieteikumus par to, kā nākotnē maksimāli palielināt ES pētniecības un inovācijas programmu ietekmi. Darba grupa 2017. gada jūlijā nāca klajā ar savu galīgo ziņojumu¹¹. Šis augsta līmeņa grupas ziņojums kopā ar “Apvārsnis 2020” vidusposma novērtēšanā gūto mācību, šobrīd notiekošo plānošanas pasākumu un pētniecības un inovācijas publiskās finansēšanas un tās ietekmes ekonomisko pamatojumu kalpos par pamatu nākamajai pamatprogrammai, ar kuras priekšlikumu Komisijas nāks klajā 2018. gadā.

¹⁰ http://ec.europa.eu/research/evaluations/index_en.cfm?pg=h2020evaluation

¹¹ http://ec.europa.eu/research/evaluations/index_en.cfm?pg=hlg